FİKRET ERTAN

Babil Yahudileri

Irak Savaşı, yıllardır unutulan pek çok konunun çeşitli sebeplerle yeniden gündeme gelmesine yol açtı.

Irak ya da Babil Yahudileri, unutulan bu konulardan birisi mesela. Türkiye'de bazı çevreler, yıllar önce Irak'ı terk eden Iraklı Yahudilerin bir kısmının savaştan sonra Irak'a döneceklerini, savaş sonrası Irak'ta birtakım siyasi teşebbüslerde bulunacaklarını yazıp söylediler ve bu çerçevede birtakım uçuk, saçma komplolar da geliştirdiler tabii. Bunlar şüphesiz anlamsız ve afaki komplolardı; zira yıllar önce Irak'ı terk eden Yahudilerin yeniden Irak'a dönmesi söz konusu bile olamazdı; çünkü bunlar 60 yıl kadar önce terk ettikleri eski ülkelerine dönmeyi asla düşünmüyorlardı; sonra dönüp de ne yapacaklardı?..

Bugün Irak'ta sadece Bağdat'ta çok az sayıda Yahudi kalmış durumda. Bunun da sayısını burada vereyim; çoğu yaşlı sadece 38 Yahudi yaşıyor bugün Bağdat'ta ve bunlar da bu saatten sonra İsrail'e falan gitmeyi de düşünmüyorlar. Dünyanın her yerindeki Yahudilerle misyon icabı ilgilenen İsrail, Bağdat Yahudileri ile yıllardır ilgileniyor şüphesiz. Nitekim Saddam sonrasında kalan bu 38 Yahudi ile görüşüp, istedikleri takdirde bunları İsrail'e getirmeyi de düşündü, bu amaçla Amerikan işgal kuvvetleriyle Bağdat'a gitmek için temas da kurdu, izin de istedi; ama Amerika'nın bunu uygun bulmaması üzerine şimdilik bu teşebbüsten vazgeçti.

Bu ve başka teşebbüslere konu olan Babil Yahudileri, dünyanın en eski Yahudi cemaatlerinden sayılırlar. M.Ö. 585 yılından günümüze kadar varlığını devam ettiren bu cemaat, çok müreffeh ve her yönden nüfuzlu, güçlü bir cemaatti. Irak'taki nüfusları tahminen 150–200 bin civarındaydı. Bağdat'ın ve önemli Irak şehirlerinin önde gelen tüccar, avukat, doktor, yazar, devlet memurları ve hatta büyük arazi sahiplerinden meydana gelen bu cemaat tarihteki en iyi, en emin, en müreffeh dönemini şüphesiz Osmanlı döneminde yaşadı, bu dönemde güç, nüfuz ve servet sahibi oldu.

Babil Yahudilerinin bu iyi dönemi Avrupa'da Nazizm'in ortaya çıkması ve bunun Arap milliyetçiliği şeklinde Ortadoğu'ya nüfuz etmesiyle bozulmaya ve giderek de sona ermeye başladı. Bunun miladı da 1941 yılı oldu. Bu yıl Irak'ta düzenlenen Nazi yanlısı bir darbe sonrasında Yahudilere saldırılar başladı ve sonraki yıllarda o emin, güçlü, nüfuzlu dönemin sonuna gelinmekte olduğu anlaşıldı.

Bu yıllarda Filistin'de güçlenen Siyonist akım da Babil Yahudileri için çekim ya da cazibe merkezi olmaya başladı ve varlıklarının tehlikeye düştüğünü gören Babil Yahudileri, Irak'ı terk edip önceleri Filistin sonraları da İsrail olan ülkeye kitleler halinde göç etmeye başladılar. 1940'ların sonları ve 1950'lerin başlarında yapılan ve kod adları Ezra ve Nehemiya operasyonları ile bu Yahudilerden 120 bin kadarı gizlice İsrail'e getirildiler ve burada yeni hayatlarına başladılar.

Babil ya da Irak Yahudileri bugün İsrail'in 4. büyük etnik Yahudi cemaati. Birinci cemaat Rus, ikinci Fas ve üçüncüsü de Romanya'dan gelme Yahudiler. Irak Yahudilerinin İsrail'deki nüfusu 450 bin civarında. En çok bulundukları, yaşadıkları iki şehir de Or Yahuda ve Ramat Gan. İsrail'in kuruluş döneminde Avrupalı (Eşkanezim) Yahudiler tarafından horlanan Irak Yahudileri, bugün o dönemi geride bırakmış olarak İsrail toplumunda önemli bir yere sahipler ve İsrail'deki hayatlarından memnunlar. Kurdukları Babil Yahudileri Müzesi, başka kültür merkezleriyle Irak'taki eski günleri yâd ediyorlar; ama hepsi o kadar; Irak'a dönmeyi de akıllarından bile geçirmiyorlar; çünkü bunu düşünmek abesle iştigal ve çok saçma...

Irak Yahudileri ile pek bilinmeyen bir ilginç husus da Saddam Hüseyin'in hayatı ile ilgili olarak anlatılan bir olaydır. Saddam'ın doğduğu Tikrit'te yaşayan iki Yahudi ailesinden birisine mensup bir kadının Saddam'ın annesi ile arkadaş olması ve bu Yahudi kadının o zaman Saddam'a hamile olan; ama onu düşürmeyi düşünen annesini çocuğu düşürmekten vazgeçirip Saddam'ın doğmasını sağlaması olarak anlatılır ve bugün Or Yahuda'da yaşayan o Yahudi ailesine göre bu olay gerçektir.

Bugün sadece Bağdat'ta yaşayan 38 yaşlı Yahudi'den ibaret Babil Yahudilerinin kısa hikâyesi işte böyledir.

İ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ